

Kõrgem Kunstikool Pallas
Maaliosakond

Minu tušimaali teekond
Lõputöö

Autor: Maria Hommik
Juhendaja: Tuuli Puhvel

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1.TUŠIMAALI TRADITSIOON	5
1.1.HIINA TUŠIMAAL	5
1.2.JAAPANI TUŠIMAAL: <i>SUMI-E</i>	8
1.3.SEOS FILOSOOFIAGA	10
2.TÖÖPROTSESS	12
2.1.TUŠIMAALINI JÕUDMINE.....	12
2.2.HÄÄLESTUMINE JA KORRASTAMINE.....	15
2.3.MÄRTS. DISTSIPLIIN JA ABSTRAKTSUS.	17
2.4.APRILL. EESTI LOODUSPAIGAD.	18
2.5.MAI. TÄIENDUSED	19
2.6.MAALIMISEKS VALITUD PAIGAD.....	20
2.6.1. <i>Minu lapsepõlvkodu Võrumaal.....</i>	<i>20</i>
2.6.2. <i>Tamme-Lauri tamm.....</i>	<i>21</i>
2.6.3. <i>Taevaskoja.....</i>	<i>21</i>
2.6.4. <i>Kakumäe pankrannik, meri</i>	<i>21</i>
2.6.5. <i>Minu Tartu kodu aed.....</i>	<i>22</i>
2.6.6. <i>Suur remmelgas Emajõe ääres.....</i>	<i>22</i>
2.6.7. <i>Tartu botaanikaaed.....</i>	<i>22</i>
KOKKUVÕTE	23
SUMMARY.....	25
KASUTATUD KIRJANDUS.....	27
LISAD.....	28
LISA 1. ABSTRAKTSED MAALID	28
LISA 2. MAASTIKUMAALID	31

SISSEJUHATUS

Minu tušimaali teekond algas, kui mõtisklesin alternatiivsete maalimeediumite üle. Olin armunud õlimaali, kuid mu tervis mitte – iga kord kui mitu tundi õlivärvide ja tärpentiniga veetsin, hakkas mu kurk valutama. Otsisin oma kunstniku tööriistalaegast täiendama uut tehnikat, mis oleks lihtsam, looduse- ja tervisesõbralikum, vähendamaks õlivärvidest sõltumist. Variante oli mitmeid, kuid valituks osutus tušimaal.

Tušimaali puhul paelub mind lihtsus nii protsessis kui tulemuses, samuti ilu, läbipaistvus, ruum ning filosoofia selle juures. Mind on tõmmanud minimalismi poole alates gümnaasiumist, mil hakkasin tajuma koormat, mida materiaalsete asjade kuhjamine märkamatult kaasa toob. Taipasin, et arvutissegi oli mul kogunenud nii palju faile ja pilte, et sama kogunemistempo juures lõpuks ei jõuakski kõiki neid läbi vaadata, nautimisest või kasutamisest rääkimata. Igatsusega lihtsuse järele algas puhastusprotsess, mis kestab siiani. Tušimaal sobib hästi selle protsessi juurde. Usun, et see on suurepärase meditatiivne kunstivorm, mis väärtustab lihtsust, ruumi, loodust ning väljendab kaunilt, visuaalselt idamaade spirituaalseid õpetusi.

See maalistiil pole Eestis kuigi esilekerkiv nähtus - internetis ja ka raamatukogus on selle kohta eestikeelset materjali vähe. Tušimaaliga tegelejaidki interneti eestikeelsest osast nii lihtsalt ei leia – see valdkond tundub olevat digireaalsusest pigem eemal, lähemal loodusele ja inimese sisemaailmale.

Ma pole tušimaali traditsioonilist õpet läbinud ning ei pea seda ka praegu hädavajalikuks, kuna inspiratsiooni saan küll traditsioonilistelt teostelt, kuid eelkõige on tegemist tuši kui maalimisvahendiga lähemalt tutvumisega, et avastada, mis minu jaoks selle puhul töötab ja meeldib ning mis mitte. Alustan seda teekonda autodidaktina, vaadates erinevate autorite töid ning sirvides kättesaadavaid raamatuid ning internetimaterjale, võttes vastu nippe ka oma juhendajalt. Tutvun tušiga esialgu vabas vormis – avastades iseseisvalt, mida see töövahend mul teha võimaldab. Lõputöös lähenen tušimaalile oma vaatenurgast, nii nagu seda hooman, proovides samas võimalikult lähedale jõuda sellele tunnetusele, mida traditsioonilises tušimaalis näen ja kogen.

Mu eesmärk on uurida tušimaali ning pühenduda distsipliinile, katsetades ning maalides tušiga abstraktseid kompositsioone ning Eesti looduspaiku. Vaid mõne kuu jooksul – lõputöö

tegemise ajal – soovin ideaalis õppida tušši kasutama viisil, mis ligilähedaselt meenutab traditsioonilise tušimaali kogemust nii loomeprotsessis kui tulemuses. Rakendan-arendan lõputöö käigus ka kooli jooksul omandatud teadmisi ja oskusi, eelkõige seoses kompositsiooni, vesivärvi ning abstraktse maaliga.

Töö ehitub üles kahest peatükist. Esimeses võtan lühidalt kokku tušimaali ajaloo ja traditsiooni Hiinas ja Jaapanis, kirjutan ka seosest filosoofiaga. Teises peatükis teen ülevaate tööprotsessist. Kirjutan, kuidas selle teemani jõudsin, milline oli mu häälestumine, kuidas kulgesid tušimaali seltsis märts, aprill ja mai ning millised paigad maalimiseks valisin ja miks.

Mu hüpotees on, et saan hakkama süvenemist ja vaatamist väärt tušimaalide loomisega ning plaanin teha näituse kevadel valmivatest töödest, esitledes seda oma juhendaja Tuuli Puhveli koduses ateljees. Loodan oma töö lõpuks vastata eitavalt küsimusele “Kas tušimaali essentsi tabamiseks on vaja mitmeid aastaid kestvat koolitust meistri käe all?”.

1. TUŠIMAALI TRADITSIOON

Kui hakkasin 2021. aasta sügisel tasapisi süvenema tušimaali ning sellega tutvuma, lähenesin kõigepealt visuaalselt. Vaatlesin tušimaaliraamatuid ning seda, mil moel need mind kõnetasid. Enamasti oli tegemist tänapäeva kunstnikega, teiste seas näiteks Bu Jingheng, Zhao Dian Qiang ning Katori Kinsui, kuid leidsin ka seeriaid mitme sajandi tagustelt meistritelt.

Esimene tähelepanek oli see, kui rahustavalt mõjub tušimaaliraamatute sirvimine ehk järjest mitmesse erinevasse tušimaali süvenemine umbes tunni aja jooksul. Sinna sobis suurepäraselt taustaks meditatiivne teetseremooniamuusika. Tajusin selgelt võlu, mis selle sajandeid armastatud kunstivormiga kaasas käib ning miks see siiaaani nii elujõulisena on püsinud.

Teine tähelepanek oli, kui paljudel erinevatel viisidel tušiga maalitakse – väga detailsetest piltidest väga lihtsate kompositsioonideni, viimistletud muljega teostest väga vabade, visandlikeni. See andis julgust, et ka oma algtasemel oskustega võin luua tušimaali žanri alla kuuluvaid teoseid. Kõik tundus justkui lubatud.

Oluline märksõna on lihtsus. Maalimise vahendiks on vaid must tuš ning mõnikord natuke värvi. See, et osa pildi pinnast jäetakse sageli täiesti katmata, on minu jaoks eksootiline – kuna armastan õlivärviga kogu maalipinna katta – aga samal ajal nii tuttav ja omane mõte. Oli ju mu üheks suureks innustajaks Pallasesse astumiseks armastus minimalistlike joonistuste vastu, kus oluline komponent oli tühi paber nende joonistuste sees ja ümber.

1.1. Hiina tušimaal

Tušimaal kujunes välja Hiinas Tangi perioodi (618-907) ajal (Oranen 2000: 26). See on rikkaliku ajalooga kunstistiil ning kuna see on pikalt olnud oluline osa Hiina kultuurist, on aegade jooksul sellega seotud olnud väga palju koolkondi ning kunstnikke. Tušimaalil on mitmeid erinevaid väljendusviise ning tänapäevalgi viljeletakse ning hoitakse seda au sees.

Umbes 5. sajandil kirjutas kunstnik Xie He, kelle nime on lääne tähestikku tõlgitud ka kui Hsieh Ho, kuus printsiipi, mida tema arvates peaks kunsti tehes jälgima. Suuresti on need põhimõtted endiselt kasutuses Hiina kunstiloomise praktikas. Iga reegel on kirja pandud vaid mõne sümboliga, neid on mitmeti tõlgitud, kuid ligikaudselt saab neist välja lugeda järgmiste omaduste väärtustamise:

1. Teoses peab olema eluenergia, rütm ja vaimne element.

2. Pintsli tuleb alati juhtida kontrollitult, täpselt nagu kalligraafias.
3. Joonistatava subjekti olemust tuleb korrektselt kujutada.
4. Värv pildil peaks vastama subjekti olemusele looduses.¹
5. Teost planeerides tuleb jälgida kompositsiooni ja õiget ruumi jaotust.

6. Maalide eeskujuks peavad olema mineviku tunnustatud meistrite tööd. Teine tähendus: oma kujutlusvõimet kasutades võib nähtud vaatepilti muuta. (Foster 2006: 7; Lei Lei 2006: 10-11)

Esimene reegel on mulle kõige raskemini hoomatavam, aga ka kõige paelavam. Hetkel vaid aiman, mida mõeldakse selle all, et pildil on eluenergia ning kuidas seda teosesse jäädvustada. Usun, et see on seotud kohaloluga – kui kunstnik maalib täielikult oma tegevusse pühendudes, nii et mõtted on maalimisel, nii talletub teosesse see nii-nimetatud eluenergia, mida ka vaataja tajub. Kui tähelepanu on hajunud ning mõtted pole maalimisel, on ka kunstniku eluenergia hajali ning ei kanaldu paberile.

Katja Koorti tõlgendus esimesele reeglile on järgmine: „... kunstnik peab ennast häälestama hingusele – *chi*, mis sisaldub kõiges olevas. Ainult selle *chi* läbi saab ta oma töösse elu sisse puhuda. Ja see omakorda kinnitab, et ta on ühenduses reaalsusega, mida ta kujutab. Et kui vaataja ei leia seda *chi*'d või ta ise ei näe seda, et tal on õnnestunud seda edasi anda, ... elu sinna sisse puhuda, siis põhimõtteliselt sellel maalil ei ole mitte mingit väärtust. Seda ei saa nautida, sellepärast et ta ei ole seotud selle tegelikkusega.“ (Koort 2012)

Hiina meistrid on alati huvitunud otse loodusest õppimisest (Lei Lei 2006: 6). Tušimaali põhimotiivideks on enamasti loodus – mäed, vesi, puud, pilved, taimed, linnud, loomad, putukad, inimesed jne (Koort 2012).

Songi dünastia (960-1271) lõpupoole kujunesid välja kaks peamist koolkonda tušimaalis – akadeemiline ehk realistlik, peen, detailne ning poeetiline ehk vabam, lihtsustatud stiil. Esimese järgi maaliti sagedamini siidile ning kasutati värve. Poeetilises koolkonnas maaliti paberile kiirete pintsliõmmetega ning keskenduti rohkem emotsioonide ning hingeelu jäädvustamisele, mida täiendasid sageli ilukiri ning luule. Need stiilid arenesid edasi ning eriti pühendunud kunstnikud oskasid mõlemat. (Dwight 2007: 8-12)

¹ Lõputöö autori märkus: Tušimaali puhul siis õige hele-tumedus.

Jane Dwight kirjutab: „Hiina tušimaali peetakse terviklikuks, kui selles on neli täiuslikkust – maal, luuletus või vanasõna, ilukiri, mida kasutatakse nende kirjutamisel, ning üks või mitu pitsarit.“ (Dwight 2007: 39)

Punased pitsarid on kontrastsed ning neid peetakse oluliseks, et maali tähendust täiendada ning tasakaalustada kompositsiooni, eriti vabade pintsliõõmetega tehtud maalide puhul. Pitsareid on laias laastus kolme tüüpi. Nimepitsarid võivad kujutada kunstniku nime, perekonna nime või maali pealkirja. On pitsareid, milles on ütlus või fraas, näiteks „vaimustav maastik“ või „kunst tuleb õppimisest“. Kolmas tüüp pitsareid on kunstikogujate omad, mis on tavaliselt väiksemõõdulised. (Foster 2006: 32-35)

Tušimaalimise protsess algab töövahendite valmis seadmisega, mõtetes maalitava pildi ettekujutamise ja mediteerimisega. Niinimetatud „neli aaret“ on kõige olulisemad vahendid tušimaaliks – pintsell, paber, tušš ja tušikivi. (Dwight 2007: 18) Mõnel juhul lisatakse tagasihoidlikult teisi värve, kuid peategelane on ikka must tušš.

Klassikaliselt on oluline tegevus tušipulga hõõrumine tušikivil, et teha valmis õige konsistentsi ja tooniga tušš, samal ajal kui meel rahuneb ja saavutab fookuse. Traditsiooniline tušipulk on tehtud männi-, (lambi)õli- või söetahmast ning liimist. Tänapäeval kasutatakse sageli ka vedelaid tušše. (Foster 2006: 16; Dwight 2007: 21)

Hiina maali tehakse, kasutades jooni, punkte, paberile tehtud märke, et saavutada sarnane mulje taimede, loomade või maastikega. See tehnika põhineb pildilise kalligraafia pintsliõõkidel, mis arenes välja enne tušimaali. Seetõttu öeldakse, et maale kirjutatakse, mitte ei maalita ning pigem loetakse kui nähakse. Kalligraafias on oluline õige käehoid – samamoodi ka tušiga maalides. Klassikaline viis on pintsli hoida põidla ja nimetissõrme vahel, viimase kõrval ka keskmine sõrm toetamas – umbes nagu hoitakse Hiina söögipulki. Ülejäänud kaks sõrme on teisel pool pintsli vart ning ei pruugigi seda puutuda. Künarnukk võib olla lauale toetatud, kuid kõige suurem vabadus on pintsli liigutamiseks nii, et künarnukk on tõstetud, pintsell vertikaalselt ehk püstises asendis. (Foster 2006: 10-11, 25; Dwight 2007: 24)

Suur erinevus lääne klassikalise maalistiliga on vähene varjude kasutamine, nagu seegi, et kujutatud on üldistatud, mitte täpselt samasugune nagu reaalsuses. Hiinas oli kombeks reisida ning mägedes matkata, mille käigus kunstnikud kogusid muljeid, mida hiljem tubastes

tingimustes maalidesse kanda. Niiviisi olid kujutatud paigad segu mälestusest ja fantaasiast ning ei keskendunud realismile, vaid pigem kunstniku muljele külastatud kohtadest. (Koort 2012)

Umbes 16.-18. sajandi Hiina õpetlaste arvates oli looduses reisimine oluline osa oma loomuse kujundamisest. Looduses hulkumine ning mõtisklev suhtlus sellega olid ühes raamatute lugemisega põhilised eeldused, et olla hea kunstnik. Hiina kunstiteoreetik Dong Qichang (1555-1636) on öelnud: „Las ta [kunstnik] loeb kümme tuhat köidet ja kõnnib kümme tuhat miili. Kõik need pesevad maha argise maailma ülespuhutud asjad ja aitavad kujundada mägesid ja orge tema südames. Kui ta on need ettevalmistused enda sees teinud, suudab kõik, mida ta visandab ja maalib, edasi anda mägede ja jõgede vaimu.“ (Karlsson *jt* 2020: 147) See on hea näide ideest, et kunstioskus areneb mitte ainult harjutamise teel, vaid vajab tingimata ka kunstniku enesearengut, et õitseda.

1.2.Jaapani tušimaal: *Sumi-e*

Tušimaal levis Jaapanisse Muromachi perioodil 14nda sajandi paiku tänu sellest huvitunud munkadele (Oranen 2000: 26). Selgituseks: *zen* on tuletatud hiinakeelsest sõnast *chan*, mis omakorda pärineb sanskritikeelsest *dhyānast*, mis tähendab mõtlust ning ka üldiselt meelearjutusi, mille praktiseerimist õpetaja juhendamisel peetakse *zen*-budismi koolkonnas ülioluliseks, vahel isegi eitades tekstide kui teooria õppimise vajalikkust (Mäll *jt* 2011: 41). *Sumi-e* on Jaapani versioon Hiinas väljakujunenud tušimaalist, seda kutsutakse ka *suibokugaks*. Tunnen, et see tehnika on mulle hetkel hoomatavam, tehniliselt lihtsamini omastatav ehk võimetekohasem kui väga detailsed tušimaalitehnikad, mis samuti mind võluvad.

Jaapani esteetika on minu jaoks esmalt seostunud minimalistliku eluviisi ja kodukujundusega, kus on neutraalsed toonid, taotluslikult tühja ruumi, ning üksikud valitud asjad on läbimõeldult paigutatud. Tühi ruum lihtsustab selget olekut, on meeldiv ning soodustab kohalolu ja mõtiskelu, kuid lisaks on sellisel toakujundusel praktiline väärtus Jaapanis kui seismiliselt aktiivses piirkonnas, kuna mida vähem esemeid ja mööblit toas on, seda väiksem tõenäosus on maavärinate puhul asjade kukkumise tõttu vigastusi saada (Morais

2019). See on vaid üks näide, kuidas üleliigse vältimine võib väga otseselt olla tervisele kasulik.

Shozo Sato sõnul (2019) „Jaapani tušimaal, või *sumi-e*, on Jaapani esteetika kehastus. Kasutades vaid lihtsat musta tušši ja hoolikalt kureeritud valget ruumi, jäädvustab *sumi-e* loodusliku maailma ajatut ilu ja keerukust.“ Takumasa Ono kirjeldab *sumi-e*'d kui täiuslikku viisi, maalimaks looduse tuuma, õhkkonda ja aastaaegu – mitte nii, nagu neid silmaga näeb, vaid väljendades oma meelt, ettekujutust. *Sumi-e* eesmärk on tabada maalitava motiivi essents, jättes välja üleliigse ja seega taotledes lihtsust. (Ono 2005: 6-7)

Loodus on alati kaunis ja inspireeriv oma metsikuses ja erinevate liikide, mustrite, kujundite, struktuuride ning toonide rikkuses. Ebasümmeetria ja tasakaal käivad looduses käsikäes, näiteks viisis, kuidas puud kasvavad või pilved oma kuju võtavad. Ka inimese sisemaailm on loodusega sarnane – rikkalik, pidevalt muutuv, loov ja ilus, kuid kohati ka kaootiline.

Suibokuga maalil ei kujutata tausta, vaid sügavuse edasiandmiseks kasutatakse tühjust, katmata paberipinda. See on vaimne kunst, mille puhul on tajutavad valgus, õhk. Arvatakse, et must tušš sisaldab endas kõiki värve ning selle abil saab edasi anda elus ja elutuid asju, kaugusi, vahemaid. *Suibokuga* maalil ei ole võimalik midagi kustutada, kunstnik peab olema väga keskendunud kohal, et teos valmiks ühe joone, justkui ühe hingetõmbega. (Kinsui, Paves 2005)

Nende teoste ilu ja harmoonia on ajatu, ületades kultuuriruumi ja asupaiku. Tušimaali unikaalne värskus ja tundlikkus puudutavad võrdselt nii tänapäeva linnainimest kui sadu aastaid tagasi elanud jaapanlast. (Oranen 2000: 11)

Jaapanis on ilukirja ning tušimaali kooslus kujunenud välja eriliseks vormiks *haigaks* – kus ühel paberil on Jaapanipärane kolmerealine luuletus *haiku* ning lihtne tuši-illustratsioon. *Sumi-e* võimendab *haiku* tähendust ja sõnade kõla ning *haiga* on ilus teos, millega mediteerida. (Ono 2005: 119-120)

1.3. Seos filosoofiaga

Hiinast alguse saanud maalikunstitraditsioonile on väga omane Hiinas kirja pandud taoistlik filosoofia, mille järgi on loodusega kooskõla ning loomulikkus lihtsaim viis elamiseks, mis toob kaasa enim hüvesid. *Tao* või *dao* on see, mis on kõiges ja kõikjal, ometi nähtamatu ning käega katsumatu. (Lao-zi 1995) Hiina filosoofiast tuntud taoistlik tasakaalusümbol „yin ja yang“ väljendab kontrastsete jõudude kooslust: must-valge, külm-soe, naiselik-mehelik, tahketühi, olev-olematu jne, mis Hiina filosoofia järgi läbivad kõiki nähtusi ning mõjutavad pidevalt üksteist. Samuti esindab see taoismi tõdesid – kõik on pidevalt muutuv, liikuv; kõik universumis on ehitatud vastandlikest, kuid teineteisest sõltuvatest ning samas ka teineteist sisaldavatest elementidest. (Lei Lei 2006: 8-9; Karlsson jt 2020: 11)

Lao-zi „Daodejingi“ 29ndas salmis on tasakaalu kohta näide: „Kui inimene võtaks maailma parandamise käsile, siis mina mõistan, et sellele tööle ei tuleks kunagi lõppu. Maailmas ei saa moodustada vaimseid astjaid. Kes seda püüab – see hävitab. Kes haarab – see kaotab. Seda paratamatult. Sest kui üks jõuab edasi, siis teine jääb maha. Kui üks leegitseb, siis teine jääb külmaks. Kui üks kõveneb, siis teine nõrgeneb. Kui üht aidatakse, siis teist rikutakse. Sellepärast tark hoidub ägedusest, kergemeelsusest ja hooplemisest.“ (Lao-zi 1995)

Selles peegeldub ka tasakaalus vaimuseisund, mida tušimaali puhul oluliseks peetakse. See ei püüdle ja pürgi kõigest väest mingis suunas, vastandudes muule, vaid püsib selles, mis on lihtne ja loomulik, valmis pidevalt muutuma. Tušimaal on „yin ja yang“ sümboliga sarnanev – tasakaalus kompositsioonis on musta ja valge vastandus, miski ei domineeri liialt, mõlemad on võrdselt olulised ning ei eksisteeriks ilma teiseta. Valge taustata ei oleks võimalik tušiga midagi kujutada, samuti valge taust ilma musta kompositsioonita oleks lihtsalt tühi paber, kus midagi ei toimu.

Zen-budismi mõjud tušimaalis ilmnevad eelkõige lihtsuses, spontaansuses, looduse kõrgelt hindamises ning *wabi sabi*'s. *Wabi* ja *sabi* on osa budismi õpetustest, mis esindavad selliste väärtuste hindamist nagu loomulikkus, ebatäiuslikkus, kaduvus, vananemine ja lõpetamatus. (Suibokuga... 2021)

Alan Watts kirjeldab *zeni* filosoofiat kunstis nii: „Isegi maalikunstis ei käsitleta kunstiteost ainult loodust kujutavana, vaid ka ise olemas looduse looming.² Kuna see tehnika sisaldab kunstituse kunsti või, mida Sabro Hasegawa on kutsunud „kontrollitud õnnetuseks,“ nii et maalid moodustuvad sama loomulikult nagu kivid ja hein, mida nad kujutavad. See ei tähenda, et *zeni* kunstivormid on jäetud pelgalt juhuse hooleks, justkui kastaks madu tinti ning laseks sel paberilehel ringi vingerdada. Asi on pigem selles, et *zeni* jaoks puudub duaalsus, konflikt juhuslikkuse loomuliku elemendi ja inimliku kontrolli elemendi vahel. Inimmõistuse konstruktiivsed jõud ei ole rohkem kunstlikud kui taimede või mesilaste kujundavad toimingud, nii et *zeni* seisukohast ei ole vastuolu, öeldes et kunstitehnika on distsipliin spontaansuses ja spontaansus distsipliinis.“ (Watts 1989: 191)

Sõnastus „distsipliin spontaansuses ja spontaansus distsipliinis“ võtab hästi kokku vaatenurga, millest oma tušimaali teekonna praktilisele osale lähenesin.

² Lõputöö autori märkus: Kunstiteos ei ole ainult inimese vili, vaid ka kogu looduse vili.

2.TÖÖPROTSESS

Selles peatükis kirjeldan oma tööprotsessi, mille olulised osad olid häälestumine ja korrastamine ning märtsi, aprilli ja mai maaliperioodid.

Kuigi selle lõputöö teema valisin välja 2021. aasta sügisel, ja mitte esimese, vaid teise mõttena, tundus sel teekonnal olek mulle väga õige ja omane. Avastasin, et see sobitub justkui järgmine tükk puslesse, mille kokkupanemist olen alustanud palju varem – tänaseks pean oma teekonna osaks ka kõike, mis mind tušimaalini tõi. Sestap kirjutan ka sellest, mis mul antud teemani jõudmisega seostus.

Sama oluline kui tušimaalide loomine on selles töös olnud protsessi nautimine. Nagu matkateski on tore küll sihtpunkti jõudmine, kuid oluline on siiski kogu teekonnal kohal olla.

2.1.Tušimaalini jõudmine

Minu huvi tušimaali vastu on seotud mitme teise huviga. Üheks neist on minimalistlik eluviis. Ütlus „lihtsuses peitub võlu“ on mind pikalt saatnud ning avastan enda jaoks üha rohkem tasandeid, kuidas see mu eluga sobitub ning mis võlused lihtsus endas täpsemalt minu jaoks peidab.

Tulen lapsepõlvest, kus mul ei olnud vist kunagi millestki puudust. Eriti palju oli mul riideid, aga ka patju, raamatuid, mänguasju, kosmeetikat, ehteid, samuti hobisid. Mulle meeldisid asjad ning muuhulgas kogusin rõõmuga voodi alla näiteks lõhnaõlide pudeleid ning karpe.

Üks esimesi kokkupuuteid idamaade tarkusega oli minu mäletamist mööda varateismelisena mingist ajakirjast loetud artikkel kevadisest kapituulutusest, kus oli kirjeldatud, kuidas *feng shui* järgi voolab energia paremini korrastatud ruumis, kus pole üleliigseid asju. Suuresti oli tol ajal küll riiete äraandmise ajendiks pigem see, et kappides polnud rohkem ruumi, kui et oli igatsus üleliigsete asjade vaba elu järele, kus see niinimetatud energia vabamalt voolata saaks.

Põhikooli viimane klass oli minu jaoks märgiline, kuna veetsin palju aega üksi ning mõtisklesin, mida pärast seda etappi teha. Avastasin enda jaoks uue keskkonna Tumblris, armusin senisest maitsest täiesti erinevasse muusikasse. Tegelesin fotograafia ja kunstiga ning kuulasin-vaatasin esimest korda lühikesi videosid Alan Wattsilt, kelle pikemad loengud elu olemusest ning idamaade filosoofiast jõudsid minuni mõni aasta hiljem.

Põhikoolis alanud ning gümnaasiumis hoogu saanud enese küsitlemisega teemal „kelleks ma tahan saada“ käis peatselt kaasas küsimus „kes ma üldse olen“. Hakkas tunduma, et elu on keerulisem, kui ta olema peaks, kui mind ümbritsevad ebaoluliste asjade hunnikud, raamatud, mille lugemiseni ma kunagi ei jõua või riided, mida ma kunagi ei kannan, kuna mul on palju enam kui kanda jõuan. Hakkasin tajuma koormat, mida materiaalsete asjade kuhjamine märkamatuks kaasa toob – nende hoiustamine, nende eest hoolitsemine, üles leidmine ning kolimise ja reisimise puhul ka liigutamine. Kõik see nõuab aega ja energiat, samamoodi otsustamine, mida näiteks hommikul selga panna.

Kui asusin liigsest loobuma, selgus järk-järgult, et vajan veel vähem kui arvasin. Alguses kippus aga nii olema, et kui asjadest loobusin, sain vanade asemele alati märkamatuks uued – näiteks kui andsin ära kotitäie riideid, sain sugulastelt või sõpradelt peatselt uue kotitäie jagu ilusaid riideid, millest ma ei suutnud ära öelda. Tekkis ringikujuline muster: tundsin et mul on asju palju rohkem, kui vajan; loobusin liigsest; sain kohe asemele uued; tundsin, et mul on enam kui vajan jne. Nüüdseks olen selle mustri suures osas ületanud, aga minu jaoks oli see selgelt üks elu õppetundidest – saad seda, mida välja annad.

Minimalism minu jaoks seostub ka surelikkuse teadvustamise ning tunnistamise ja leppimisega, et kõik on mööduv, tehes samas ruumi uuele. Elu on pidev uuenemine ning looduses ei kogu keegi ülearu, varudes endale palju rohkem kui vaja, raskendades sellega teistel olenditel oma vajadusi täitmast. Olen märganud, et kuigi inimesed püüavad varuda „rasketeks aegadeks“ toitu, riideid jms, siis aeg teeb ikka oma töö – toiduvarude kallal käivad hiired ja mandliliblikad, riided saavad rikutud koide või mõnikord ka kopituse poolt, tööriistad hakkavad roostetama. Ning kui ühel hetkel tekibki tunne, et võiks varusid kasutada, on kõik need varud kõlbmatuks muutunud – loodus on võtnud selle, mis oleks võinud juba ammu loomulikus ringkäigus osaleda.

Lisaks minimalistlikule eluviisile huvitun ka tervislikust, loodussõbralikust elust. Põhikooli lõpus tegin esimesed sammud, et väljuda üsna toksilisest teismepõlvest, kus mul oli täiesti ükskõik, mis mu arvukate ilutoodete sees on ning kuidas nende koostis minu tervisele mõjub – peaasi oli, et need lõhnaksid hästi ja oleksid ilusad, mõnikord piisas ka viimasest. Vähendasin tunduvalt oma ilutoodete arvu ning järk-järgult asendasin allesjäänu tervislike alternatiividega.

Tänaseks pole mul näiteks küünelakke, mida mu põhikoolimina vaevalt usuks, kuna armastasin küüsi erinevate maalingutega kaunistada.

Gümnaasiumi ajal sattusin lugema raamatut *wabi sabi* kohta, mis esitles minu jaoks toona täiesti uut mõtet – leida ilu ebatäiuslikkuses ja kaduvas. Avastasin ka budismi, H. Hesse „Siddhartha“, P. Coelho „Alkeemiku“ ning Lao-zi „Daodejingi“, mulle meeldis lugeda lühikesi *zen*-tekste ja filosoofilisi jutustusi. Samal perioodil nägin eesti keele tunnis filmi „Kevad, suvi, sügis, talv.... ja taas kevad“, mille lihtne õhustik kauni looduse keskel oli minu jaoks väga võluv. Samuti puudutas mind filmis olev õpetus tegudest ja tagajärgedest. Tol ajal hakkasin huvituma Jaapani minimalistlikust arhitektuurist ning Jaapani aedadest.

Pärast gümnaasiumit loetud Marie Kondo raamat „Jaapani korrastuskunst. Korrastamise elumuutev vägi“ aitas mul veel paar sammu edasi astuda oma elu lihtsamaks muutmise teel – julgesin ära anda kingitusi, mida juba aastaid polnud kasutanud ning mida olin hoidnud alles kohusetundest. Samuti loobusin mälestuskarbid, kus olid näiteks kaardid või kirjakesed, millest tegelikult vaid mõnda nostalgia pärast alles tahtsin hoida ning mille lihtsalt pildistasin või skaneerisin ja panin arvutisse. Kondo raamatu poole tõmbas mind raamatupoes kusjuures just tušimaali stiilis kaanekujundus. Sel perioodil sain juhuslikult osaleda koolitusel, mis tutvustas jaapanlase Mikao Usui poolt 20. sajandil välja töötatud *reikit*, mis otsetõlkes tähendab „universaalset eluenergiat“ – sisuliselt käte ja meele kaudu ravitsemise tehnikat (What... 2021). Olin kuulnud ka Vipassana 10-päevaste meditatsioonilaagrite kohta ning 2017. aastal tegin selle läbi. Antud meetod oli intensiivne ja õpetlik sisekaemus, millega ma kahjuks regulaarselt edasi ei tegele, kuid näen seda väga hea vaimse harjutusena, mida kindlasti ühel hetkel rohkem oma ellu integreerida. Laager seisnes selles, et tuli kümneks päevaks ära anda elektroonika, rahakott, raamatud ja kirjutusvahendid. Loobuda tuli ka teistega suhtlemisest isegi silmsideme kaudu, samuti muude vaimsete harjutuste ning trenni tegemisest. 10ne päeva jooksul oli segajate hulk seega minimaalne, et keskenduda olevikule ning sealsete õpetuste praktiseerimisele. Laageris oli kindel režiim, varane äratus, taimne toit, suurem osa päevast möödus mediteerides. Suurim meelelahutus minu jaoks oli lõunapausidel aias putukate jälgimine ja jalutamine. Sealsete õpetusi teistele oma sõnadega edasi anda ei soovitatud, et õpetuse sisu kaotsi ei läheks ning keegi omaette improviseerides poolikut kogemust ehk valet muljet sellest vanast praktikast ei saaks.

Ülikoolis tutvusin sõbraga, kelle raamaturiulist leidsin H. Garcia ja F. Miralles'i „The Book of Ichigo Ichie“³, mis rääkis hetkes olemisest, iga hetke kui täiesti ainulaadse tähistamisest. Samuti oli tema riiulis ka Jane Dwight'i „Hiina tušimaali piibel“, mille järgi oma esimesed pintsli tõmbed tušimaali stiilis tegin ning tänu millele üldse tušimaali kui potentsiaalset lõputöö teemat nägema hakkasin. Enne seda oli minu jaoks oluline hetk ka õppejõu Kaspar Tamsalu visanditunnis, kus ta soovitas mul võtta suurem formaat, pintsel ning must värv, selle asemel et peente pliiatsitega krokiisid paberile rühmata. See sobis mulle väga hästi ning nautisin niimoodi visandamist palju enam. Distantõppe ajal meeldis mulle kodus maalimise taustale kuulata audioraamatuid, teiste seas näiteks B. Hoffi „The Tao of Pooh“⁴, H. D. Thoreau „Walden“ ja F. Sasaki „Goodbye, Things: The New Japanese Minimalism“⁵. Kõik need täiendasid mu teadmisi lihtsast elust, lisades uusi vaatenurki.

Tušimaalis saavad kokku minu huvi minimalistliku ja lihtsa elu, idamaade filosoofia ja kultuuri ning loodusesõbralikkuse vastu.

2.2. Häälestumine ja korrastamine

Häälestumine ja korrastamine olid kui oluline sissejuhatus märtsis alanud hoogsamale tööperioodile.

Jaauari alguses kogesin esimest korda, mis tunne on, kui mulle lähedane inimene sureb. Rohkem kui kuu aega oli mul seetõttu väga vähe teotahet, kuigi ideaalis oleksin juba kohe pärast sügissemestri lõppemist võinud lõputööga tegelema hakata. Lasin endal rahulikult leinata ning koristamine oli üks neist lemmiktegevustest, mis mind toetas. Terve jaanuar ja veebruar olid seega peamiselt puhkus, mille käigus koristasin kodu ning kõvaketast, loobudes üleliigsest. Vaatasin ka videosid minimalistliku eluviisiga inimestest, mis mõjusid inspireerivalt. Tundsin, et selle protsessi käigus seadsin end valmis tušimaali meeleseisundisse lihtsamalt jõudmiseks – eemaldades segajad ning luues endale ilusa ja lihtsa ruumi, kus maalida.

³ E.k. „Raamat ichigo ichie'st“

⁴ E.k. „Puhh ja Tao“

⁵ E.k. „Hüvasti, asjad: uus Jaapani minimalism“

Jõudsin mõtteis ikka ja jälle küsimusteni: „Mis üldse minu jaoks tähtis on? Mis on tõeliselt oluline elus?“. Hakkasin tugevamini tajuma surelikkust ja mõtisklesin, mida võiksin teha, teades et sel kõigel ei pruugi olla lõpuks mingit tähtsust.

Suur osa informatsioonist, mida olin talletanud hilisemaks läbivaatamiseks, oli seda läbivaatamist oodanud tükk aega. Alatasa tekib ka uut läbitöötavat infot juurde. Taoline kuhjumine on minu jaoks koormav. Tunnen, et kui ma juba aastaid pole mingeid tallele pandud asju läbi töötanud – samas olles neist teadlik, tundes töö suurust, mida teha on vaja, enne kui neist lahti saab lasta – et äkki siis nende hoidmine on mõttetu energia raiskamine. Sest kõik minu valduses olevad asjad ja materjalid, nii digitaalsed kui materiaalsed, samuti kõik tegevused, mida ma tean, et tuleb teha, hõivavad õrnalt tajutavat osa minu mälust või alateadvusest – ma tean, et mul on vaja nendega ühel hetkel tegeleda. Kui selliseid asju on palju, võtab see juba olulisel hulgal energiat, mille muidu võiksin suunata sellele, mis juba olevikus on tegelemist väärt.

Tajun, et on mitu viisi kohalolu saavutamiseks. Üks variant on mingiks ajaks teeselda, et segajaid ei ole, lükates need oma teadvuses kõrvale, vaadates neist mööda ning niiviisi olevikus kohal olla. Teine variant, mis mulle tundub meelepärasem, on manuaalselt vähendada segajaid – nii materiaalseid, digitaalseid kui vaimseid. Vaimsete segajate all pean silmas õhku rippuma jäänud lubadusi, kokkuleppeid, ootusi, pikalt tegemist oodanud tegusid jms, mis ei ole käega katsutavad, kuid mis on sellegipoolest reaalsed ning hõivavad olevikku, hägustades vaate.

Miks olevikus olemine nii oluline on? Lühidalt – kõik on parem kohalolus. Olen avastanud, et kui kõikidest segajatest õnnestub end lahti raputada ning olla olevikus, on need hetked alati ilusad, kogemused selles olekus on maagilisemad. Näiteks kõige kaunim muusikapala on ükskõikseks jättev, kui kiirustan, pea täis tuhat ülesannet ning mu mõte jookseb mineviku ja tuleviku vahel. Kui sama teost kuulan, olles rahulikult olevikus, alles siis kuulen selle võlu. Avastasin niimoodi ühe oma lemmikfilmi „Amélie“ – esmakordselt vaatasin seda koolis päeval, mil mul oli ilmselt mõttes peatselt saabuv kontrolltöö. Vaatasin küll, aga ei näinud. Aastaid hiljem sama filmi vaatama hakates arvasin, et ju see polnud midagi erilist, kui see mind nii tuimaks jättis tookord. Selgus aga, et tegemist on hoopis lemmikfilmide nimekirja mineva teosega.

Keskendumisvõime ning olevikus kohalolu on mul märgatavalt kehvem kui lapsena, mil võisin kergesti neelata pakse raamatuid. Internetiajastu tähelepanu hoidmise võimet pärssiv toime on kindlasti mind mõjutanud, seepärast kulub iga tähelepanutreening väga ära. Tušimaalimise protsessi puhul on kohalolu olulisust samuti rõhutatud ning usun, et see maalitehnika aitab mul teadlikult olevikus püsimist harjutada (Kinsui, Paves 2005).

2.3.Märts. Distsipliin ja abstraktsus.

Märtsikuu otsustasin pühendada distsipliinile ning selle töövahendiga harjumisele, luues vabalt abstraktseid kompositsioone (Lisa 1).

Kõige raskem on minu jaoks olnud järjepidevus töös. Arvan, et olen kõigeks võimeline nagu pea iga inimene, et suudan olla hoolas, leidlik, andekas, arenev ning saada häid vilju oma tegemistest, kui aga tõeliselt huvi tunnen ja soovin. Aga järjepidevus, tahtejõud, mis prokrastinatsioonimeelsusest mind läbi aitaks viia, on olnud küllalt kesine. Esmased õhinad vaibuvad, ükskõik kui huvitav tegevus või teema muutub ajaga üksluiseks ning mul on raske end sellega tegelema sundida. Kuna otsustasin selle kevadsemestri pühendada maalitehnikale, millega ma pole varem tegeleenud, aga millega soovisin kiirelt areneda, vajas see paratamatult distsipliini.

Märts tähistas aega, mil kahe kuu jooksul pidi lõputööst suurem osa valmis saama. Otsustasin, et enam ei anna venitada ning tušimaalist peab saama mu iga päeva osa. Asusin usinamalt tööle, mis esialgu küll tundus endiselt pisikese panustamisena. Paberit ja tušši kulus siis peaaegu igapäevaselt. Esimesed kaks nädalat möödusid mõlemad nii, et oli vaid üks päev nädalas, mis läks märkamatult mööda, ilma et oleksin tušipintslit kätte võtnud. See oli suur edasimineku võrreldes eelnevate kuudega, mil maalisin väga juhuslikult, umbes korra nädalas, vahel harvem, mõnikord ka tihemini. Hoidsin seda „kuus päeva nädalas“ rütmi ka märtsi teises pooles.

Katsetasin ja mängisin, kasutades erinevaid pintsleid, kuivatatud taimi, roheline tee kuivi lehti, spreipudeleid, seebivett, alkoholi, eeterlikke õlisid, soola, suhkrut, korra ka üht juuksekarva. Märtsis ning tegelikult ka kõikide varasemate katsetuste jooksul tundsin, kuidas tahan täiesti vabalt võtta. Tundsin sellisest toimetamisest rõõmu, kuna tulemusest palju olulisem oli minu jaoks protsessi nautimine. Siht oli küll silme ees, kuhu poole pürgida, kuid

esialgu ma tegelikult isegi ei üritanud meistrite moodi maalida. Maalisin nii, nagu minu käsi ja tahe parasjagu maalisisid. Vaatlesin tehtud töid ning hindasin, mis sai hästi, kuidas oleks võinud paremini.

Panin tähele, et kuigi soovisin vabalt protsessi nautida, pidin siiski teadlikult integreerima rohkem hoolsust, kuna mõned vabad katsetused meenutasid mulle mõttetut sodimist. See oli minu hinnangul seotud tavaliselt sellega, et ma ei olnud iga pintslitõmbe juures kohal, mis tähendab tegelikult ka, et mõnikord ma päriselt ei nautinud protsessi, vaid kiirustasin ning olin mõtetes eemal. Soovisin siiski, et mu maalidest, hoolimata sellest, kui lihtsad ning abstraktsed nad on, hõnguks sarnast meditatiivset rahu ning silmapaitavat kompositsiooni nagu mu lemmikutest tušimaaliteostest. Usun, et kunstniku meeleseisund peegeldub tema teostes üsna selgelt ning mul on veel pikk tee, et harjuda teadlikult hoidma sellist kohalolu ning rahu, mida soovin töödesse jäädvustada.

Koristamine enne ja pärast maalimist oli üks meelisosa praktikast. Mulle väga meeldib koristada ning tunda erinevust ruumi õhkkonnas enne ja pärast korrastustöid. Suurpuhastuse puhul on seda efekti eriti hästi tunda, seepärast pidin end mõnikord tagasi hoidma, et väike ettevalmistuskoristus maalimiseks püsiks sellena ega muutuks mitmetunniseks tolmuvõtmiseks ning kasutute failide ja meilide kustutamissessiooniks. Koristamine on segajate eemaldamine – kui ruum on korras ning töövahendid kõik valmis seatud, on pisut kergem olla klaar ning hoida maalimiseks vajalikku keskendust.

Olles oma tušimaaliteekonnal nii alguses ning tehes seda kõike omamoodi, ei kasutanud ma spetsiaalselt tušimaaliks mõeldud pabereid ega traditsioonilist tušimaalipulka, kuna neid oli Eestis raske leida. Seetõttu oli korrastamine erilise tähtsusega, kuna tušipulga hõõrumise meditatiivne etapp jäi vahele.

2.4.Aprill. Eesti looduspaigad.

Kuna tahtsin peale abstraktsete kompositsioonide maalida ka endale tähenduslikke Eesti looduspaiku, plaanisin aprillis maalida väljas, Eesti kevadist loodust (Lisa 2). Siis pidi juba olema piisavalt soe, et oma külmakartlike kätega maalida saaksin. Tuli välja, et soojus siiski ei saanud koos aprilliga. Samuti selgus üksikute katsetuste käigus, õigemini mul meenus taas, et ma pole vist üldse väljas maalija tüüp, vähemalt praeguses eluetapis. Looduses maalimise

positiivsed jooned ei korva minu jaoks negatiivseid – asjade pakkimine, kaasa tassimine, hoolitsemine, et miski laiali või ümber ei läheks, tuulega ära ei lendaks, et pintslid kaasas kandes kahjustada ei saaks, et oleks ikka mugav poos maalimiseks ning et ilm püsiks kuiv – kõik see meenutab mulle lapsepõlves nähtud Top Shopi reklaamide alguseid, kus näidatakse neid ebamugavaid ja vanu kohmakaid esemeid, millele kiiremas korras asendust tahaks. Otsustasin niisiis oma maalirõõmu säilitamise huvides suured maalid teha mugavalt tubastes tingimustes. Seda otsust toetas ka minu jaoks uus teadmine, et traditsioonilise tušimaali puhul kunstnikud ei pidavatki väljas maalima, vaid nad õppisid rahulikult loodust tundma, mõnikord aastakümneid, ning seejärel maalisid ateljees mälu järgi, tabades nii külastatud looduspaikade essentsi (Koort 2012).

Loodusesse minek jäi endiselt plaani. Küllastasin pea kõiki oma valitud paiku, neid tähelepanelikult vaadeldes ning tunnetades. Seejärel maalisin kaasaskantava täidetava tušipintsliga erinevaid vaateid ja detaile A4-formaadile, mis mahtus mugavalt seljakotti. Tegin ka kirjalikke või mentaalseid märkmeid ning fotosid ning kodus/ateljees kandsin saadud kogemuse üle suuremale formaadile. Koos juhendajaga sain ikkagi ka õues paar korda maalitud ning kui asjade tassimise ja sättimise kohmakus välja jätta, oli see päris tore kogemus ning vaheldus tubasele toimetamisele.

Esialgu oli plaanis maalida umbes 15 suuremat teost, millega ise rahule jään. Arvestasin, et kõikidesse kohtadesse ei pruugi jõuda, sõltuvalt ilmast ning ajalisest sobivusest. Valitud paiku oli algselt varuga, mõne jätsin maalimata, kuid enamikest paikadest, mida kunstnikupilguga küllastada jõudsin, tegin mitu maali. Kohad, mis algselt maaliplaanis olid, kuid mille maalimiseni ma ei jõudnud, on Kütiorg ja Tammetsõõr, Elva ürgoru matkarada ning Tallinna botaanikaaed. Kakumäe pankrannikut ma samuti küllastada ei jõudnud – selle maalimiseks kasutasin oma mälupilte.

2.5.Mai. Täiendused

Mai alguses seni tehtud töödest vaheülevaadet tehes sai selgeks, et mu abstraktsete katsetuste seas on tugevamaid töid kui maalitud maastikes. Seda eelkõige seetõttu, et maastikke maalides soovisin jäädvustada paiku üsna äratuntavalt, samal ajal pidin arvestama tuši kiire kuivamise ning kompositsiooni tasakaaluga. Kippusin liiga nokitsema ning seetõttu kaotasin tuntavalt

spontaansust ja seda põnevust, mida toovad pintsli vabad tõmbed. Maikuus oli juba pea kogu tähelepanu kirjalikul osal, mis oli lõputöö teekonnal mu vähem lemmik ehk kõige konarlikum osa. Igapäevaselt seetõttu maalimiseni ei jõudnud, kuid tegin veel mõne maastikumaali ning hulk abstraktseid. Natuke sain maastikke loomulikumaks, *sumi-e*'likumaks, kuid päris suurepäraselt hiinalikku/jaapanlikku maastikumaali minu arvates nende kuude jooksul veel ei valminudki. Mõne kuu harjutamise kohta sain aga tulemuste, millega enam-vähem rahule jäin, eriti kuna abstraktsete maalide seas oli töid, mis mulle väga meeldisid ehk meenutasid juba seda, milleni jõudmist taotlesin lõputööd alustades.

Näitusele minevate tööde vormistus sai juhendaja abil valitud võimalikult lihtne – paberi ülaserava, mõnel juhul ka alaserava kinnitatud puidust liistud, mõlemast otsast seotud pärnaniinega. Selline maalide vormistamine sobib wabi-sabiliku mõtlemisega, väärtustades lihtsust, ebatäiuslikkust ning mööduvust.

Niint sain esimest korda juhendaja eeskujul valmistada Meeksil, kus suure pärna ümber kasvasid noored pärnavõsud, mis nagoonii pidid üksteisega konkureerima hakkama. See, et sain ise pärnaniint teha, oli hea võimalus vähemalt ühe osaga oma teoste materjalidest otseselt seotud olla, kuna näiteks tušši, pintsleid ja õhukest paberit ma veel valmistada ei oska ning need kõik tulevad minuni „kusagilt kaugelt“. Ma ei tea nende valmistamise lugu.

Tušimaale tekkis sel teekonnal rohkelt, neist näitusele vormistamiseks said valitud vähesed, kuid näituse kui kogu teekonna peegelduse osaks on hulk vormistamata töid, mida näituseruumis sirvida.

2.6.Maalimiseks valitud paigad

Kirjeldan lühidalt paiku, mille maalimiseks valisin, et esile tuua see, mis mulle nende juures meeldib ehk miks nad minu südames olulisel kohal on, miks soovin neid proovida tušimaali jäädvustada.

2.6.1.Minu lapsepõlvekodu Võrumaal

See on talu Lõuna-Eestile iseloomulike laugete kuplite ning metsade vahel. Kuigi lageraietrend on ka sinna piirkonda jõudnud, on oluline osa metsadest allest ning seda soovingi maalida – maastikku, mis on mulle kõige kodusem, kus olen saanud üles kasvada,

mõtiskleda ning üha suuremat loodusearmastust tajuda. Suuresti tänu sealsetes metsades vabalt kondamisele olen õppinud tundma seda, millest nüüd kirjutatakse raamatuid – metsa rahustavast, klaaristavast, tervendavast, õpetlikust mõjust.

Lisaks metsale on seal niidud, mis võimaldavad avarust ning mõned hobused, kes maad hoiavad ja lisavad vaadetele maagiat. Seal on vaikust ja privaatsust ning selge talveilmaga alati säravad tähed. Mul on vedanud, et olen saanud lapsepõlve veeta maal ning kannan seda kogemust endas terve elu.

2.6.2. Tamme-Lauri tamm

See on Eesti kõige jämedam ning vanem tamm – püha puu, mille pilti kunagi suurem osa eestlastest taskus või kotis kaasas kandis, kui neil juhtus olema rahakotis kümnekroonine.

Kuna see on minu kodukandile lähedal, olen lapsepõlvest saadik selle juurde ikka ja jälle sattunud, küll perega, lasteaiarühmaga, klassiga, kooriga. Viimastel aastatel on mul kombeks olnud tamme külastada, kui sõidan Tartust autoga lapsepõlvekodu poole – see jääb tee peale ning on omamoodi eelpeatatus enne maakoju jõudmist, et lihtsalt korra tamme all istuda ning selle suurust ja rahu nautida.

2.6.3. Taevaskoja

Taevaskoja on üks mu enim külastatuid ning lemmikuid kohti Eesti looduses ning see on armastatud ka paljude teiste inimeste ja loomade poolt. Taevaskojas on erinevaid vaateid ning põnev maastik, mis imenatuke meenutab mulle seda võluvast Hiina maastikumaalide vaatamängu, olles lihtsalt pisut tagasihoidlikumate mõõtmetega. See on paik, mis igal külastuskorral on natuke erinev, kuna tegemist on suure alaga ning teid, mida mööda käia, on rohkelt.

2.6.4. Kakumäe pankrannik, meri

See paik Tallinnas sai mulle armsaks, kui tutvusin oma abikaasaga, kelle Kakumäel elavaid vanemaid aeg-ajalt külastame. Seal olen näinud oma senise elu kõige kaunimat suvist päikselojangut ning õppinud veel enam armastama merd ja avarust. See on minu jaoks nagu kodukant, mis jääb alati eksootiliseks, kuid millega on seotud mõned olulised ja ilusad mälestused.

2.6.5. Minu Tartu kodu aed

Oma aed keset linna on nagu miniesindus „päris loodusest“, kuhu alati pole aega minna. Seal saan kasvatada toitu, näha aastaegade vaheldumist, teha lõket, korraldada kokkusaamisi, päevitada, vaadelda tähti, nuusutada lilli, süüa kohalikke värskaid hõrgutisi - metsmaasikaid, õunu, vaarikaid, jalutada paljaste jalgadega ilma klaasikilluhirmuta, kuivatada pesu, vahel näha siile, kasse, hiiri, linde. Seega on see küll „päris looduse“ miniesindus, aga väga oluline esindus.

2.6.6. Suur remmelgas Emajõe ääres

Olen Tartus elanud nüüd kokku 7 aastat ning saanud elada mõlemal pool Emajõge, selle linna sümbolit. Jõe ääres asuvate remmelgate seast meeldib mulle enim suur, jämedaharuline ja vägagi ronitav puu, mis kevadeti on jalgadega vees. Kolmel esimesel Tartus elamise ajal ehk gümnaasiumis käies ei teadnud ma selle puu olemasolust midagi. On tore olnud näha, kuidas aastaid ühes linnas elades endiselt uusi avastusi jagub.

Nii suur puu on Eestis, eriti just linnapildis, pigem harv nähtus ning selliseid kohates on hea neid ka nautida. Selle puu peal ronides ning jõe kohal olevatel okstel istudes on mõnus aega veeta ning tunda end nagu panter džunglis või Pocahontas oma Vanaema Paju juures.

2.6.7. Tartu botaanikaaed

See on samamoodi looduse miniesindus nagu koduaed, ainult et suurem, globaalsema taimekoosseisuga. Botaanikaaiad ning –majad on justkui võimalus reisida ilma reisimata. Saab tutvuda eksootiliste taimedega, keda Eesti looduses ei leidu ning nautida looduses puhkust ilma loodusesse minemata. Selle aia külastus on iga kord erinev, sageli isegi näiteks nädalase vahega jõuavad ühed taimed ära õitseda ning uued puhkeda. See on paik, mis on minu jaoks alati ilus, nii et sobib suurepäraselt pikniku-, mõtisklus- ja kohtumispaigaks.

KOKKUVÕTE

Minu lõputöö eesmärk oli uurida tušimaali ning pühenduda sellele distsipliinile, luues abstraktseid kompositsioone ning maalida valitud maastikke. Soovisin õppida tušši kasutama viisil, mis ligilähedasel meenutaks traditsioonilise tušimaali kogemust.

See teekond kulges kohati sujuvalt, kohati aga konarlikult. Kõige lihtsam oli mul spontaanselt abstraktseid kompositsioone luues tušiga sõbruneda. Raskeim oli proovida sama ladusalt ka maastikke maalida – selle ülesande puhul tundsin pidevalt, et mul on väga palju veel vaja harjutada ning täiesti rahule ma ühegi maastikuga ei jäänudki.

Kuigi tehnika oli uus, sain praktikasse panna ja arendada koolis õpitud teadmisi kompositsioonist, vesivärvist, abstraktsest maalist. Minu jaoks on see kõik olnud eelkõige tunnetuslik, kuid märkas, et niimoodi tunde järgi toimides tuleb ikka tihti vigu, mis silma häirivad ning mis tuleb teadmiseks võtta. Näiteks kogemata loodust/puid liiga võrdsete vahedega kujutades või pöösast suvaliselt paberi serva jättes oli kohe näha, mis ei toimi ning mida edaspidi püüdsin vältida.

Kompositsioone luues oli enamasti nii, et ei olnud üdini head ega üdini ebaõnnestunud maali. Tihti kippus hästi alanud töö untsu minema „vale“ pintsli tõmbe tõttu, mis oli tekkinud peamiselt vist mõtlematuse ja kiirustamise tõttu. Samas sai mõni lemmiktöö alguse minu arust inetust tušilaigust, mida parandades ning täiendades sündis silmale ilus teos.

Distsipliini osas tundsin, et õnnestusin. Loomulikult oleks saanud veel rohkem maalida, olla vähem segajaid ja prokrastinatsiooni, kuid kuna pean ka puhkust oluliseks osaks enda laadimisest ning inspireerumisest, oli kõik ikkagi omal kohal. Jõudsin palju katsetada ja harjutada ning märtsikuu puhul enda kohta väga tublilt „maali kuus päeva nädalas“ režiimist kinni pidada.

Tulemuseks oli suur hulk töid, mille seast mõnega jäin üsna rahule ning mis minu arvates olid näituseväärilised, kuna need meenutasid tõepoolest mulle midagi sarnast traditsiooniliste tušimaalide hingusega, mida lootsin saavutada. Suurem osa töödest oli aga lihtsalt harjutus – kvantiteet, mitte kvaliteet. Tundub, et sissejuhatuses esitatud küsimusele „Kas tušimaali essentsi tabamiseks on vaja mitmeid aastaid kestvat koolitust meistri käe all?“ saan vastata eitavalt, kuid väikse agaga. Kindlasti kulub aastaid aega, et selles oskuses vilunuks saada, kuid

usun, et osavaks tušimaalijaks saab ka ilma meistri juures õppimata. Viimane ilmselt lihtsalt kiirendaks õppimisprotsessi ning ehk vähendaks ka tehtud vigade arvu.

Kuna sellesse teemasse süvenesin põhjalikumalt esmakordselt lõputöö jooksul, sain väga palju uut teada tušimaali tavade kohta, näiteks kasutatavate vahendite, kächoiu, maalimiseks valmistumise kohta, samuti tušimaali tähenduse, filosoofia, erinevate Ida-Aasia kommete kohta, loomulikult ka praktiliselt tuši käsitlemise kohta. Korjasin justkui üksikuid mosaiigitükikesi hiiglaslikust kultuurist, mille uurimine oli põnev, kuid mis kindlasti ei ammendanud mu uudishimu ega andnud mulle täielikku ega põhjalikku ülevaadet antud teemast. Tunnen, et olen tušimaali alles maitsnud ning soovin seda edasi avastada, astudes sel teekonnal edasi ning jätkates maalimisega.

SUMMARY

„Exploring Chinese Ink“

This dissertation is about my mainly autodidactic journey to attain some knowledge and skills in ink painting technique within a short period of time. In this work, I give an overview of the ink painting tradition, how I got to this topic, what was it like to learn this technique, which places and why did I choose for painting and what were the results like.

I found my way to ink painting when searching for healthier and more environmentally friendly ways for making art. Inspired by classical Chinese and Japanese ink painting, I aimed to learn this technique in my own way and see what would come out of this process within a three-month practice period. The hypothesis was, that it is possible for me to learn to capture the essence of ink painting within that time, to create paintings that feel like traditional works, evoking calm, meditative states and caressing the sense of beauty with their simplicity.

The first chapter of this work consists of theoretical knowledge that I gathered about ink painting. I present my observations of masterful ink works, talk about Chinese and Japanese ink painting traditions, and their connection with taoism and *zen*-buddhism philosophies.

The second chapter is about my work process and journey. I write about how life brought me to ink painting – my interest in minimalism, nature-friendly living and oriental philosophy. Next part is attuning and tidying as an important prelude to the painting process. After that, the subchapters about March, April, and May cover the practical painting and exploration part. Lastly, I give an overview of the places that I chose for painting landscapes and why they were meaningful to me.

March was my favorite month of this journey, being all about experimenting with ink, water, different brushes, salt, tea leaves, and other materials. I chose the abstract form for getting to know this medium in a playful and pressure free way. This was a very enjoyable process with some good results amongst the scribbles. I felt free and some fruits from that freedom came out beautiful in my opinion.

April was the time to paint the Estonian places that I had chosen. This was more challenging task. Painting landscapes in a way that would leave room for white space, have that spontaneous feel, yet beautifully balanced composition and simplicity, was hard as I tried

to capture the places quickly in a recognizable way. April, with its landscape painting task, was a good indicator of how I still have a long way to go on my ink journey.

As a result, there is a pile of ink paintings, some – mainly the abstract works – of which are quite close to having the feeling of traditional works and their meditateness. Most, however, are just part of the journey, the necessary „quantity“ in the way to „quality“.

With my supervisor, we chose a form for hanging some selected paintings for the exhibition, using simple pine slats and ribbons extracted from young linden trees. A simple design like that suits well with the philosophy of embracing naturalness, imperfection and transience. Selected paintings will be shown in the atelier of my supervisor. There is also a chance to browse the „quantity“ pile there – all the paintings made in the process that were not hung to the wall.

In conclusion, I am glad I chose this topic as I enjoyed painting with ink and reading about it. This painting genre has a rich history and plethora of information to choose from, which was like collecting little mosaic pieces from a very large culture. I feel that I only briefly acquainted myself with this topic during this graduation work and I certainly want to develop it further.

KASUTATUD KIRJANDUS

Cleveland Clinic. (2021). *What is Reiki, and Does it Really Work?*. Cleveland Clinic, 30. august, URL (kasutatud mai 2022) <https://health.clevelandclinic.org/reiki/>.

Dwight, J. (2007). *Hiina tušimaali piibel: 200 motiivi koos asteastmeliste juhiste ja illustratsioonidega*. Tallinn: Sinisukk.

Foster, V. (2006). *The Chinese Brush Painting Handbook*. London: Quantum Books.

Karlsson, K., Przychowski, A., Murck, A., Wang, C.-L. (2020). *Longing for Nature: Reading Landscapes in Chinese Art*. Berlin: Hatje Cantz.

Kinsui, K., Paves, T. (2005) *Traditsiooniline Jaapani kujutav kunst: suibokuga, nihonga, shodō*. Tallinn: Rahvusvaheline Bokuga Assotsiatsioon.

Koort, K. (2012). *Öölikool. Mägede ja vete kõla. Kuidas lugeda Hiina maastikumaali*. [raadiosaade, www] <https://vikerraadio.err.ee/802370/ooulikool-katja-koort-magede-ja-vete-kola-kuidas-lugeda-hiina-maastikumaali>. Tallinn: ERR (02.05.2022).

Lao-zi. (1995). *Dao õpetus: Daodejing*. Kohtla-Järve: Trükis.

Lei Lei, Q. (2006). *The Tao of Sketching: The Complete Guide to Chinese Sketching Techniques*. London: Cico Books.

Morais, I. (2019). The Origin of Minimalism. *Minimalist Road*, 15. detsember, URL (kasutatud mai 2022) <https://minimalistroad.com/origin-of-minimalism/>.

Mäll, L., Läänemets, M., Toome, T. (2011). *Ida mõtteloo leksikon: Lõuna-, Ida- ja Sise-Aasia*. Tartu: Greif.

Ono, T. (2005). *The Simple Art of Sumi-e: Mastering Japanese Ink Painting*. London: Cico Books.

Oranen, M. (toim.). (2000). *Zen-Master Sesshu and His Followers: Japanese Art from 15th to 19th Century*. Helsinki: Helsinki City Art Museum.

Sato, S. (2019). Sumi-e: All You Need to Know About Japanese Ink Painting. *Japan Objects*, 9. august, URL (kasutatud mai 2022) <https://japanobjects.com/features/sumie>.

Toki. (2021). Suibokuga: The art of Japanese Ink Painting. *Toki*, 11.august, URL (kasutatud mai 2022) <https://bit.ly/3wZpeE2>

Watts, A. (1989). *The Way of Zen*. New York: Vintage Books [E-book] <https://tereess.hu/english/AlanWatts-The%20Way%20of%20Zen.pdf> (28.05.2022).

LISAD

Lisa 1. Abstraktsed maalid

Valik lõputöö jooksul valminud abstraktsetest teostest. Kõik fotod on tehtud 2022. aastal ning nende autor on Britta Mai Martin.

Abstraktne 1. 61x88cm.

Abstraktne 2. 61x88cm.

Abstraktne 3. 61x88cm.

Abstraktne 4. 61x88cm.

Abstraktne 5. 88x122cm.

Abstraktne 6. 88x122cm.

Abstraktne 7. 88x122cm.

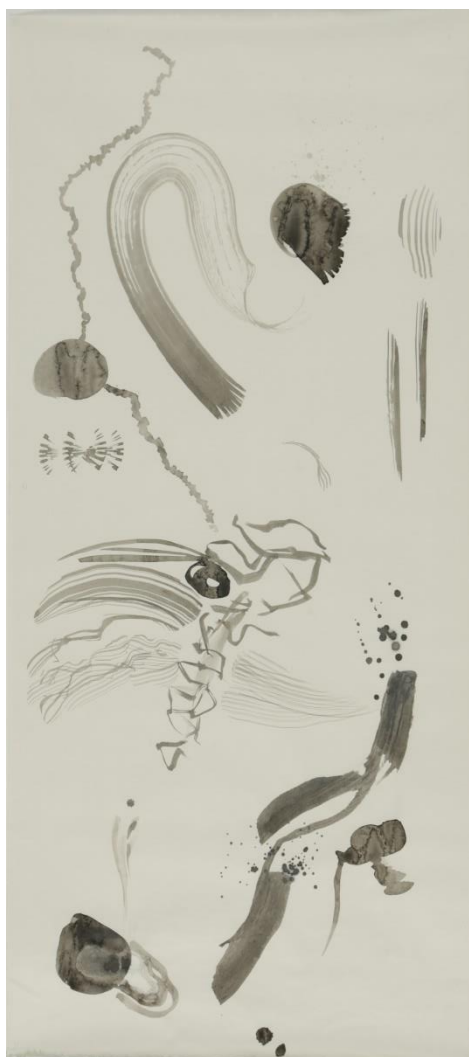

Abstraktne 8. 88x122cm.

Lisa 1 (järg)

Abstraktne 9. 88x61cm.

Abstraktne. 42xu90cm.

Lisa 2. Maastikumaalid

Valik lõputöö jooksul valminud maastikumaalidest. Kõik fotod on tehtud 2022. aastal ning nende autor on Britta Mai Martin.

Remmelgas Emajõe ääres. 88x61cm.

Tamme-Lauri tamm. 88x61cm.

Lisa 2 (järg)

Kakumäe pankrannik. u 84x42cm.

Suur Taevaskoda. 88x61cm.

Lisa 2 (järg)

Tartu koduaed. 61x88cm.

Mets lapsepõlvkodus. 61x88cm.

Tartu Botaanikaaed. 61x88cm.